

Nr 125.

Av herr **Brandt m. fl.** i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 5, med förslag till lag om aktiebolag, m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 5 med förslag till lag om aktiebolag m. m. ha i §§ 101, 102 och 103 föreslagits väsentligt utvidgade bestämmelser om innehållet i aktiebolags offentliggjorda balansräkning, vinst- och förlusträkning och förvaltningsberättelse. Dessa bestämmelser äro visserligen i och för sig ägnade att ge en fullständigare och mera rättvisande bild av bolagens vinst- och förmögenhetsförhållanden än vad som hittills varit fallet. De i nämnda paragrafer framlagda bestämmelserna ha emellertid utarbetats huvudsakligen med tanke på aktieägarnas, långivarnas och den kapitalplacerande allmänhetens intresse av att erhålla en pålitlig grundval för sin bedömning av respektive bolags ekonomiska förhållanden. Endast indirekt tillgodoses härigenom det mera allmänna önskemålet att befrämja utvecklingen av sunda och stabila företag samt fortsatt ekonomiskt och socialt framåtskridande.

Vid avvägningen mellan å ena sidan det enskilda företagens och dess delägnas intresse att vara skyddat för alltför djup inblick från utomstående — konkurrenser o. s. v. — och å andra sidan samtliga företagnas gemensamma intresse att få så god kännedom som möjligt om affärs- och produktionslivets förhållanden, var och en inom sin bransch, synes det förstnämnda i alltför hög grad ha lämnats företrädet. Det framlagda förslaget ger ökade möjligheter till välgrundad bedömning av ett företags soliditet och räntabilitet. Däremot ha bestämmelser, som skulle innebära upplysning om på vad sätt en rörelsevinst uppkommit, i stort sett avvisats av lagberedningen, vars förslag praktiskt taget oförändrat framlagts av departementschefen. Lagberedningen har sålunda diskuterat genomförandet av den i Amerika tillämpade metoden med s. k. bruttoredovisning av rörelsevinsten, d. v. s. en redovisning av rörelsens omsättning på vinst- och förlustkontots inkomstsida samt av alla rörelseomkostnader på utgiftssidan, men stannat för att i stället föreslå nettoredovisning, varvid blott saldot av nämnda inkomster och utgifter uppföres som inkomst av företagens rörelse. Denna inställning motiveras dels med att utförlig bruttoredovisning förutsätter en alltför specificerad bokföring men dels också med att den ger »en sådan inblick i bolagets inre förhållanden att ett legalt krav på en dylik redovisning ej torde kunna uppställas». (Sid. 418, SOU 1941: 9).

Den avvägning mellan allmänt och enskilt intresse, som föreliggande förslag sålunda innebär, förefaller vara mera byggd på hänsynstagande till traditionellt hemlighetsmakeri och känslomässig motvilja mot allt slags offentlighet från företagarnas sida än på rationella överväganden om vad som faktiskt kan vara förenligt med vare sig företagarnas eget eller samhällets intresse. Det är ett gemensamt önskemål för samtliga företagare att få inblick i andra företags förhållanden, men samtidigt är det önskvärt för varje enskild företagare att undgå insyn utifrån just i hans egna förhållanden. Det senare är ett önskemål av ofta mycket påtaglig och åskådlig innebörd. Det är därför naturligt, att det bland företagarna ställes i första hand, även om en sådan värdering i själva verket vilar på en felbedömning. Det kan knappast anses nödvändigt att basera lagens bestämmelser på denna traditionella övervärdering av hemlighetsmakeriets värde i förhållande till värdet för näringslivet i stort av att alla företagare erhålla bättre kännedom om ekonomiska händelser och förhållanden utanför det egna företaget. En sådan mera djupgående kunskap måste dessutom vara av värde för myndigheter och organisationer, vilkas beslut betingas eller böra betingas av de ekonomiska förhållandenas utveckling.

Därtill komma emellertid även andra synpunkter, vilka lagberedningen understrukit i den allmänna motiveringen till sitt förslag, nämligen »att det nutida aktiebolagets uppgift icke är begränsad till att vara ett instrument för privatekonomisk vinning, utan att det — i överensstämmelse med nutida social åskådning — har att fylla en viktig funktion i hela näringslivets och folkförsörjningens tjänst». Utifrån denna ståndpunkt skulle det vara av värde att erhålla en sådan avfattning av bestämmelserna om bolags ekonomiska redovisning, att icke endast bolagets rent finansiella, utan även dess sociala och produktionsekonomiska förhållanden belystes.

Med utgångspunkt från vad som här anförts måste det anses önskvärt, att särskilt vinstredovisningen göres utförligare än enligt föreliggande förslag (§ 102). Bruttoredovisningens principer böra tillämpas åtminstone så långt bokföringsmässiga förutsättningar mera allmänt föreligga. På vinst- och förlusträkningens inkomstsida bör alltså bruttoomsättningen uppföras; den bör specificeras på huvudgrenar av rörelsen. Bland de omkostnader, som följaktligen måste införas på utgiftssidan, bör åtminstone lönesumman sär-redovisas med uppdelning på förvaltningspersonal och arbetspersonal i produktionen. Posten »allmänna förvaltningskostnader», som enligt förslaget skulle kunna uppföras i klump, bör även specificeras, så att löner till tjänstemannapersonal skiljes från företagsledarlön, styrelsearvodet, tantiem, »representation» och andra sådana utgifter, som närmast äro att betrakta som vinstdisposition.

Föreliggande förslag möjliggör fortfarande oklarheter i fråga om en

viss vinstredovisnings innebörd i så måtto, att utdelning från dotterbolag kan redovisas antingen under dotterbolagets räkenskapsår eller under dess utdelningsår, utan att upplysning lämnas om vilkendera av dessa metoder som användes, samt vidare i så måtto att realisering av dold fond i lager- och andra s. k. omsättningstillgångar icke behöver specialredovisas. På båda dessa punkter bör lagförslaget preciseras, närmast genom tillägg till § 103, angående förvaltningsberättelse.

Starka betänkligheter måste yppas mot förslaget att Konungen eller den myndighet Konungen bestämmer må medge minskning i den offentlighet, som hittills gällt, nämligen i fråga om bolags aktieinnehav (§ 102, mom. 2.). I varje fall bör denna bestämmelse skärpas därhän, att sådant medgivande må lämnas endast då detta påkallas av väsentliga allmänna intressen. Innan bestämd praxis utbildats, bör medgivande av sådan rätt icke heller delegeras till underordnad myndighet.

I förvaltningsberättelsen böra regelbundet införas uppgifter om antalet anställda o. s. v. uppdelat i överensstämmelse med ovannämnda specifikation av löne- och arvodesutgifter. I alla fall, där produktionens art gör detta möjligt, böra även kvantitativa uppgifter lämnas om produktion och försäljning i anslutning till vinst- och förlusträkningens omsättningsredovisning.

Med hänsyn till att framläggandet av offentlig redovisning av bolagens ekonomiska förhållanden enligt vad som ovan anförts icke endast skall tjäna de direkta intressenternas, utan även det allmännas intresse bör tillsättandet av revisorer icke enbart vara bolagsstämmans sak. Åtminstone i större bolag bör därför en av revisorerna tillsättas av offentlig myndighet, lämpligen länsstyrelse resp. överståthållarämbetet, i likhet med vad som föreslås beträffande minoritetsrevisor.

De utförligare bestämmelser, som här föreslås, böra åtminstone tillämpas i fråga om större bolag. Eventuellt måste också de skärpta kraven på offentlighet över bolagens redovisning på vissa punkter kompletteras med motsvarande bestämmelser för andra större företag än aktiebolag.

I samband med övergången till den nya lagen bör en sådan redovisning för tidigare tillämpade avskrivnings- och värderingsmetoder lämnas, att man kan bedöma respektive bolags ställning på samma sätt som om den nya lagens bestämmelser om utförligare avskrivningsredovisning varit gällande under en lång följd av år.

I lagberedningens betänkande har föreslagits en övergångstid av två kalenderår mellan lagens antagande och ikraftträdande. Denna långa tid har ansetts behövlig med hänsyn till den omläggning av bokföring m. m. som skulle bli erforderlig i många fall. Departementschefen har emellertid föreslagit en ytterligare utsträckt tid före ikraftträdandet, nämligen ända till den 1 januari 1948, detta med hänsyn till det kompletterande lagstiftningsarbete, som ytterligare skulle erfordras. Innan någon närmare

motivering lämnas till denna fördubbling av övergångstiden i förhållande till beredningens förslag, torde man få ifrågasätta dess nödvändighet. Tills vidare föreslås därför den 1 januari 1947 såsom datum för ikraftträdandet.

I enlighet med vad som här anförts, få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 5, att den offentliga redovisningen av aktiebolags ekonomiska förhållanden göres utförligare än som i propositionen föreslagits och att här anförda synpunkter och förslag därvid bli tillgodosedda.

Stockholm den 19 januari 1944.

Erik Brandt.

Lars Lindahl.

Axel Jansson

i Hällefors.

J. W. Mårtensson.

G. L. Andersson,

J. A. Persson,

Mölnadal.

Tidaholm.